

1/2014

SPRAVODAJ

MIESTNEJ AKČNEJ SKUPINY

OZ „PARTNERSTVO PRE MAS TERCHOVSKÁ DOLINA“

Foto: Milián Kosec

- Aktivity miestnej akčnej skupiny
- Skauting si podmanil mnoho mladých v našej MAS
- Plte na Váhu – remeslo a jedinečný zážitok
- Terchovská muzika v UNESCO
- Národný park Malá Fatra – územie európskeho významu

CLLD – LEADER v programovom období 2014 – 2020

S náď najlepšími dôkazmi dosiahnutých výsledkov LEADER je samotné teritórium našej MAS, ktoré predstavuje 17 katastrálnych území členských obcí. OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ zastupujúce toto územie bolo vybraté nielen na základe siedmich kritérií prístupu LEADER, ale aj po zohľadnení použitia iných doplnkových metód, ktoré tvorili súčasť celkovej Integrovannej stratégie rozvoja daného územia. Tento súhrn všetkých sprievodných javov poskytoval odkaz pre všetkých účastníkov, ktorí pôsobia v danom území. Odhodlanie a nadšenie ukázalo, že integrovaný prístup k rozvoju nášho vidieka prináša našim obciam doplnkovú pridanú hodnotu rozmanitým spôsobom a udržateľné riešenia opierajúce sa o miestne zdroje a špecifiká, ktorých podstatou je partnerstvo.

Miestne akčné skupiny sú preto považované za nástroj na budovanie skutočných miestnych partnerstiev. Čím dlhšie je skupina zapojená do prístupu LEADER, tým sa stáva silnejšou, a tým má územie pevnejší spoločenský kapitál. Skúsenosti naznačujú, že partnerstvo musí byť dobre vyvážené nielen z hľadiska zastúpenia sektorov, ale aj z hľadiska zemepisného, inštitucionálneho

a sociálneho zastúpenia, aby sa nevytvorili netransparentné postupy realizácie v rámci stratégie miestneho rozvoja. Som si však dobre vedomý, že bez úsilia širokej škály „vidieckych“ aktérov na všetkých úrovniach, na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej a zo všetkých sektorov: verejného, súkromného a dobrovoľného, by jednoducho nebolo možné prístup LEADER implementovať. Napriek získaným skúsenostiam s iniciatívou LEADER v rámci PRV 2007 – 2013 bude preto potrebné pokračovať v týchto aktivitách. Podporiť pokračovanie tohto nástroja, posilniť kapacity na to, aby dokázali fungovať v nových oblastiach financovaných z viacerých zdrojov, ktoré budú k dispozícii na implementáciu miestnych rozvojových stratégií územia v novom programovom období 2014 – 2020. Základom úspešného zvládnutia predpokladaných aktivít, ktoré budú v podmienkach OP PRV SR a OP IROP jasne zadefinované, je využitie spoľahlivých a aktuálnych údajov na meranie pokroku. K tomu je potrebné aktívne zainteresovať viacero relevantných partnerov v porovnaní s minulosťou. Ďalej bude nevyhnutné v dostatočnom predstihu zadefinovať metódy, formy a procesy sledovania, zdieľania informácií z viacerých oblastí,

aj nad rámec sektora v ktorom pôsobíme, lebo len správne interpretované názory, postupy aj intervencie nám pomôžu zabezpečiť pokračovanie nástroja LEADER, ktorý významne prispieva k udržateľnosti vidieckych území a života tých, ktorí sú tu doma.

Ing. Ivan Dvorský
predseda OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“

Námestie sv. Floriána 1002,
013 03 Varín
+421 (0) 917 978 756
041/ 55 32 637
info@mas-td.sk
www.mas-td.sk

Aktivity miestnej akčnej skupiny

Vážení čitatelia, radi by sme vám v nasledujúcich riadkoch stručne predstavili aktivity našej miestnej akčnej skupiny od vydania nášho pilotného čísla. Aj prostredníctvom distribúcie do každej domácnosti chceme informovať o realizácii prístupu LEADER v našom mikroregióne. Naše aktivity sú zároveň aj získavaním zručností a kompetencií, ktoré chceme využívať v prospech dlhodobej práce pre mikroregión terchovskej doliny. Jeden z nosných princípov LEADRA vystihuje pomenovanie „zdola nahor“. Snažíme sa, aby sa do našich aktivít pretavovali potreby, názory a podnety ľudí, ktorí žijú v našich obciach. Prístup LEADER sa bez občanov robiť nedá, preto sa potešíme vašim podnetom, spätným väzbám, postrehom a tipom. Naše obce skrývajú mnoho neobjavených pokladov a veríme, že aj šikovných a akčných obyvateľov!

Zasadnutie Kontrolnej a revíznej komisie

22. január 2014, kancelária MAS – Varín

Kontrolná a revízná komisia kontroluje efektívnosť, účelnosť a hospodárnosť nakladania s finančnými prostriedkami združenia. Zasadnutie komisie sa koná minimálne dvakrát ročne. Predmetom kontroly býva aj inventarizácia pokladne, cenín a majetku. ■

Zasadnutie Rady a Valného zhromaždenia OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“

24. január 2014, Penzión Solisko Zázrivá

Predmetom zasadnutia bolo zhodnotenie činnosti roku 2013, výsledky hospodárenia s finančnými prostriedkami za rok 2013, návrh rozpočtu združenia na rok 2014, výška členského príspevku na rok 2014, plánovanie aktivít pre rok 2014 a iné. Počas zasadnutia boli prediskutované aj otázky týkajúce sa rozvoja prístupu LEADER a nového programovacieho obdobia. ■

Workshop „Rozvoj prístupu Leader – výmena skúseností a zručností“

6. február 2014, Penzión Anton, Teplička nad Váhom

Stretnutia sa zúčastnili zástupcovia viacerých miestnych akčných skupín z celej SR. Keďže sa akcia konala na území našej MAS, manažér prezentoval región, aktivity združenia a úspešne realizované projekty. Zúčastnení diskutovali najmä o podmienkach a skúsenostiach s prístupom LEADER v územiach po celom Slovensku. Po workshope sa konalo zasadnutie Výborov Národnej Siete Slovenských Miestnych Akčných Skupín (NSSMAS), ktorej členom je aj naša MAS. ■

Zasadnutie Monitorovacieho výboru

11. február 2014, kancelária MAS – Varín

Programom rokovania bolo zhodnotenie monitorovania realizovaných projektov v rámci implementácie Integrovannej stratégie ►

rozvoja územia pre všetky 3 opatrenia: Základné služby pre vidiecke obyvateľstvo, Obnova a rozvoj obcí a Vzdelávanie a informovanie. Predmetom stretnutia bolo taktiež zostavenie plánu činnosti MV na rok 2014, ako aj schválenie Správy o činnosti MAS za rok 2013, ktorú je povinná MAS TD predkladať každoročne riadiacemu orgánu – Pôdohospodárskej platobnej Agentúre. ■

Workshop „LEADER 2007 – 2013 hodnotenie implementácie a príklady dobrej praxe“

10. – 11. marec 2013 Vyšná Boca

Národná Sieť Slovenských Miestnych Akčných Skupín (NSSMAS) zorganizovala workshop, ktorého sa zúčastnili zamestnanci kancelárie OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ s predsedom MAS Ing. Ivanom Dvorským. Zasadnutie sa konalo za účasti zástupcov 16-tich miestnych akčných skupín a 1 verejno-súkromného partnerstva. Workshop bol zameraný najmä na hodnotenie implementácie prístupu LEADER a príklady dobrej praxe. Témy rokovania boli pre našu prácu prínosné a podnetné, v súvislosti s prípravou novej Integrovannej stratégie rozvoja územia pre ďalšie programovacie obdobie 2014 – 2020 začínajú postupne viaceré MAS aktivity v území. ■

Informačný seminár a workshop: „Spolupracou aktívnych ľudí k rozvoju vidieka – Prístup LEADER v Mikroregióne Terchovská dolina“

13. marec 2014, Penzión Anton Teplička nad Váhom

Na workshope sa zúčastnili viacerí zástupcovia organizácií a subjektov z územia MAS so záujmom pracovať na rozvoji prístupu LEADER. Kancelária MAS prezentovala aktivity združenia, implementáciu ISRU a možnosti rozvoja prístupu LEADER v území. Dôležitý aspekt LEADRA, ako je sieťovanie, bol spolu s rozvojom spolupráce aktívnych ľudí v území, ústrednou témou nasledujúceho workshopu. ■

Stretnutie 1. pracovnej skupiny „Kultúra, šport, vzdelávanie, tradície a remeslá“

Dňa 13. marec 2014, Penzión Anton, Teplička nad Váhom.

Stretnutie zástupcov základných škôl z územia MAS Terchovská dolina, vedúcich pracovníkov s mládežou, centier voľného času, športovcov a remeselníkov za účelom rozvoja vzájomnej spolupráce a prvých príprav na novej Integrovannej stratégii rozvoja územia odštartovalo aktivity v území ako súčasť prípravy novej integrovanej stratégie našej MAS na nové programové obdobie. Účastníci spoločne brainstormingovou metódou, zaznamenali viaceré témy a potreby územia pre ďalšie rozpracovanie a prediskutovanie v skupinách a na verejnosti. Pre potreby prípravy novej Integrovannej stratégie rozvoja územia pre programovacie obdobie 2014 – 2020 bude treba realizovať viaceré stretnutia, diskusie a prieskumy. Prvé stretnutie prinieslo viacero tém a podnetov, s ktorými budeme ďalej pracovať. ■

„Naša obec – Naša miestna akčná skupina“, výtvarná súťaž pre žiakov základných škôl

1. apríl 2014 – 30. 05. 2014, územie MAS

OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ vyhlásilo v dňoch 01. 04. 2014 – 30. 05. 2014 výtvarnú súťaž s názvom „Naša obec – Naša miestna akčná skupina“. Súťaž bola určená pre všetky deti z obcí a základné školy na území MAS Terchovská dolina. Pracovníci kancelárie MAS rozdistribuovali súťažné podklady koordinátorom na základných školách a v obciach, zabezpečili zber prác po celom mikroregióne a hodnotenie odbornej poroty. ■

Pracovné stretnutie „LEADER v Českej republike a na Slovensku v rokoch 2014 – 2020“

4. apríl 2014, Jánošíkova koliba, Terchová

Regionálne pracovisko Národnej siete rozvoja vidieka SR pre žilinský kraj zrealizovalo pracovné stretnutie „LEADER v Českej republike a na Slovensku v rokoch 2014 – 2020“, ktoré sa uskutočnilo v príjemnom prostredí štýlového zariadenia „Jánošíkova koliba“ v Terchovej. Stretnutia sa zúčastnili zástupcovia miestnej akčnej skupiny Opavsko, viacerých pripravujúcich sa verejno – súkromných partnerstiev, obcí a podnikateľov v cestovnom ru-

Spolufinancované EÚ

Európsky poľnohospodársky fond:
Európa investujúca do vidieckych oblastí.

chu, či poľnohospodárstve. Zástupca Národnej siete miestnych akčných skupín Českej republiky, Ing. Jiří Krist, prezentoval LEADER v Českej republike, prípravu na nové programovacie obdobie a implementáciu Integrovannej stratégie rozvoja územia MAS Opavsko. Mgr. Peter Madigár prezentoval územie OZ „Partnerstvo pre MAS terchovská dolina“, realizáciu prístupu LEADER v ňom a v podmienkach SR. Prezentácie uzavrel koordinátor Národnej siete rozvoja vidieka pre Žilinský kraj Ing. Michal Strnál informáciami z prípravy nového programovacieho obdobia 2014 – 2020. Naša MAS v rámci prezentácie územia, gastronómie a kultúry v rázovitej obci Terchová pre účastníkov seminára pripravila exkurziu do expozície Jánošík a Terchová a prvého horského pivovaru Vršky. Účastníkov seminára na obecnom úrade privítal starosta Ing. Milan Laurenčík, ktorý predstavil aktivity obce Terchová. Aj takýmito aktivitami sa snažíme kolegom, partnerom a návštevníkom nášho územia prezentovať rôzne zaujímavosti a služby. ■

Návšteva partnerskej MAS Opavsko na našom území

4. – 5. apríl 2014

Dňa 4. apríla, v podvečerných hodinách sa uskutočnilo pracovné stretnutie s partnerskou MAS Opavsko. Za našu MAS sa stretnutia zúčastnil manažment kancelárie, predseda Ing. Ivan Dvorský a starostovia obcí Terchová, Strečno, Kotrčiná Lúčka, Ing. Milan Laurenčík, Bc. Dušan Štadáni a Jozef Žabka. Z Partnerskej MAS Opavsko sa rokovania zúčastnili predseda Jiří Krist, manažér Petr Chroust a starostovia viacerých členských obcí Dana Schrererová (Neplachovice), Zdeňka Jordánová (Hrabyňe), Martin Krupa (Mikolajice). Stretnutie sa uskutočnilo v priateľskom duchu a vzišlo z neho viacero konkrétnych výstupov, ktoré budú slúžiť ako podklad pre rozvoj spolupráce oboch partnerských MAS. Práve výmena skúseností, sieťovanie a partnerská spolupráca sú dôležitými piliermi prístupu LEADER. Naši priatelia z MAS Opavsko na druhý deň navštívili Súkromnú záchranú stanicu pre zranené živočíchy a remeselnícku rodinu Otrubovcov v Zázrivej. ■

Noví členovia zo súkromného sektora v našom partnerstve!

Rokovanie Rady a Valného zhromaždenia OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“

7. apríl 2014

Najvyšší orgán miestnej akčnej skupiny na svojom rokovaní na návrh Rady MAS odsúhlasil prijatie nových členov z radov podnikateľského sektora: M&G-IRON s. r. o. Dolná Tižina (stavebné práce), Anna Buchtová Varínska tlačiareň/Elektro AB, Varín (tlačiarenská výroba, obchod), Eva Mičová, Terchová (cestovný ruch). ■

Medzinárodná výstava cestovného ruchu AGROTRAVEL KIELCE

10. – 13. apríl 2014, Kielce, Poľsko

Na významnej medzinárodnej výstave cestovného ruchu v Poľských Kielcoch reprezentovali našu MAS, prístup LEADER a ponuku služieb v cestovnom ruchu, zástupcovia **Prvej pltnickej a raftingovej spoločnosti s. r. o.** zo Strečna manželia Albrechtovci. Účast' na tejto medzinárodnej výstave bola zorganizovaná pod vedením centrálnej jednotky Národnej Sieť Rozvoja Vidieka SR. Aj prostredníctvom takýchto výstav sa snažíme svojou troškou prispieť k propagácii územia Terchovskej doliny. Agrotavel Kielce je navštevovaný veľtrh, ktorého sa účastnia mnohí návštevníci z celej Poľskej republiky. ■

Medzinárodná výstava cestovného ruchu Region Tour Expo, Trenčín

16. – 18. máj 2014, Trenčín, výstavisko

Tretí májový víkend sa zástupcovia našej MAS zúčastnili na výstave Region Tour Expo v Trenčíne. Počas troch dní sme v stánku MAS TD ponúkali propagačné materiály s možnosťami výberu produktov v cestovnom ruchu z nášho regiónu, ale aj výborne miestne špeciality (syrové nite zo Zázrivej, ovčí syr a oštiepky z Dolnej Tižiny). Výstavy sa zúčastnili zamestnanci kancelárie MAS, členovia zo súkromného sektora – zástupkyňa Prvej pltnickej a raftingovej spoločnosti zo Strečna a občianskeho sektora – zástupca Oravskej a rozvojovej agentúry zo Zázrivej. Tretieho ročníka výstavy cestovného ruchu regiónov sa zúčastnilo 73 vystavovateľov zo Slovenska, Maďarska, Českej republiky a Dominikánskej republiky. Region Tour Expo si prišlo pozrieť počas troch dní 6014 návštevníkov. ■

Zasadnutie Rady združenia

30. máj 2014, penzión Weinerovka, Varín

Členovia Rady partnerstva rokovali o aktivitách MAS za posledné obdobie, riešili aj návrh zmeny stanov a diskutovali o financovaní MAS a aktivitách v území. ■

Partnerstvom k rozvoju Terchovskej doliny

4. jún 2014, Penzión Starý Mlyn, Belá.

V Belej sa uskutočnil špeciálny informačný seminár a workshop určený pre členov MAS a ďalších záujemcov. Na seminári kancelária detailne prezentovala činnosť partnerstva a v druhej časti pod odborným vedením lektorky Dr. Mičicovej prebehol workshop zameraný na prístup LEADER a implementáciu stratégie MAS. ■

Stretnutie 2. pracovnej skupiny „Podnikanie a cestovný ruch“

4. jún 2014, Penzión Starý Mlyn, Belá.

Pracovné stretnutie zamerané na prípravu novej Integrovannej stratégie rozvoja územia (ISRU) so zástupcami podnikateľov, remeselníkov, samospráv, občianskych združení, či fyzických osôb sa uskutočnilo v príjemnej a kreatívnej atmosfére. Odznelo mnoho podnetov, ktoré boli zaznamenané a budú predmetom ďalšieho rozpracovávaní a diskusií. Príprava na nové programovacie obdobie je pre nás dôležitá, podobne ako kontakt s aktérmi v území a zapracovávanie ich podnetov, skúseností a postojov do dokumentov MAS, aby boli živé a reflektovali potreby územia. ■

Vyhodnotenie výtvarnej súťaže: „Naša obec, naša miestna akčná skupina“

17. jún 2014, Relaxačno – informačné centrum Terchovec, Terchová

Miestna akčná skupina OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ zorganizovala prvý ročník výtvarnej súťaže pre deti z obcí Belá, Dolná Tižina, Gbelany, Kotrčiná Lúčka, Krasňany, Lutiše, Lysica, Mojš, Nededza, Nezbudská Lúčka, Stráňavy, Stráža, Strečno, Teplička nad Váhom, Terchová, Varín, Zázrivá. Zúčastniť sa jej mohli všetci žiaci základných škôl z územia mikroregiónu, ale aj žiaci ktorí nenavštevujú žiadnu z nich, ale bývajú v jednej z obcí.

Trvala od 1. apríla do 30. mája 2014. Súťaž bola zameraná všeobecne na podporu detskej výtvarnej tvorby, mladých talentov, vytváranie priestoru pre ich zviditeľňovanie, zvýšenie povedomia o vidieckej krajine u detí a prehĺbovanie regionálneho čítania. Deti vo svojich prácach zobrazovali svoje obce, dominanty, pamiatky, prírodu, ľudí, zvyky a tradície, ale aj projekty podporené prostredníctvom miestnej akčnej skupiny. Celkovo bolo do kancelárie MAS od koordinátorov zo škôl a jednotlivcov doručených 262 prác, ktoré hodnotila trojčlenná odborná porota. „Veľmi nás potešil záujem zo strany pedagógov, ale najmä zo strany mladých umelcov. V jednotlivých výtvarných prácach je vidieť, že deti vnímajú svoje okolie, hodnoty a majú k nim kladný vzťah. Týmto aktivitami chceme svojou troškou prispievať k vytváraniu pozitívneho vzťahu detí k svojmu mikroregiónu a podporiť talenty, ktoré tu máme. Vyhodnotenie súťaže sa konalo dňa 17. 6. 2014 v Relaxačno – informačnom centre Terchovec v Terchovej, kde zástupcovia MAS TD rozdali 20 hodnotných cien. Naše veľké poďakovanie patrí porote zloženej z výtvarníkov a pedagógov Mgr. Jána Remiša, Bc. Lucie Stročkovej a doc. Milana Opálku, ktorí si v tejto uponáhľanej dobe našli čas a pomohli nám so súťažou. Poďakovanie patrí aj pánovi Vladimírovi Švecovi z RIC Terchovec, ktorý nám poskytol priestory, všetkým zúčastneným školám, pedagógom a najmä deťom!

VYHODNOTENIE SÚŤAŽE

Kategória „A“ 1. – 3. ročník ZŠ

1. miesto: Emka Holúbková, Spojená škola Belá

2. miesto: Emka Šomjáková, CVČ Juventa Mojš

3. miesto: Katarína Kováčová, ZŠ Lysica

Cena MAS: Dagmar Vojteková, ZŠ Krasňany

Kategória „B“ 4. – 6. ročník ZŠ

1. miesto: Katarína Teličáková, ZŠ Zázrivá

2. miesto: Zuzana Mariášová, Spojená škola Belá

3. miesto: Pavol Košiar, ZŠ Gbelany

Cena MAS:

Juraj Kucka, ZŠ Varín

Kategória „C“ 7. – 9. ročník ZŠ

1. miesto: Pavol Pažičan, ZŠ Terchová

2. miesto: Aneta Benedigová, ZŠ Strečno

3. miesto: Soňa Chabadová, Spojená škola Belá

Cena MAS: Martin Halúska, ZŠ Lutiše

Cena za nápad a talent: Mária Opálková, ZŠ Terchová

Priestorové práce:

1. miesto: Dominika Hreusová, Mária Mihaliková, ZŠ Teplička nad Váhom

2. miesto: Juraj Bačinský, ZŠ Dolná Tižina

3. miesto: Terezka Chrapčíková, ZŠ Varín

Kolektívne práce:

1. miesto: CVČ Juventa MOJŠ

2. miesto: ZŠ Lysica

3. miesto: ZŠ Žofie Bosniakovej

Naše územie má úspech!

Vyhlasenie výsledkov najkrajšia fotografia z územia MAS/VSP a prezentácia partnerstva na medzinárodnej výstave.

21. – 24. 8. 2014, výstavisko, Nitra

Naša MAS sa už tradične zúčastňuje medzinárodnej poľnohospodárskej a potravinárskej výstavy v Nitre, kde prezentuje územie, prístup LEADER a ponuku v cestovnom ruchu v regióne. V tomto roku sa okrem zamestnancov kancelárie zúčastnili aj remeselníci – zvonkári manželka Otrubovci zo Zázrivej a pernikárka Janka Mihová z Varína. Prezentačný tím dopĺňali aj zástupcovia obce Varín a Oravskej rozvojovej agentúry Patrik Miho a Jozef Jurík. V rámci výstavy boli vyhlásené aj výsledky fotografickej súťaže, do ktorej sa tradične zapájame. Absolútnym víťazom súťaže Najkrajšia fotografia z územia MAS/VSP sa stala opätovne naša fotografia s názvom **Malý primáš zo Strečna**, ktorej autorom je pán **Tomáš Srneček**. Fotografia zobrazuje najmladšieho, deväťročného huslistu Šimonka z Detského folklórneho súboru Hájovček pri otváraní pltnickej sezóny v Strečne. Víťaz získal od Národnej siete rozvoja vidieka vecnú cenu, hodnotný fotoaparát, ktorý si prevzal v kancelárii MAS. Vo všetkých 6 kategóriách sme obsadili popredné priečky, za čo sa chceme poďakovať najmä všetkým hlasujúcim.

Autorom súťažných fotografií p. Srnečkovi, p. Juríkovi a Mgr. Koscovi vyslovujeme poďakovanie za mimoriadne úspešnú reprezentáciu svojimi fotografiami na súťaži v mene OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“. Fotografie každoročne vyberáme spomedzi viacerých poslaných zväčša od našich občanov z územia členských obcí MAS, preto budeme radi, ak nám zašle v budúcnosti akúkoľvek tematickú snímku z územia našich krásnych obcí čo najviac ľudí. ■

Jozef Jurík – Leto v kraji pod Rozsutcom

Jozef Jurík – Strýk Ondrej s koňom Mišom

Výsledky súťaže Najkrajšia fotografia z územia MAS/VSP:

V kategórii Naša príroda sme získali 2. miesto, autor: Jozef Jurík – Leto v kraji pod Rozsutcom

V kategórii Naši ľudia sme získali 1. miesto, autor: Jozef Jurík – Strýk Ondrej s koňom Mišom

V kategórii Naše tradície sme získali 2. miesto, autor: Mgr. Milan Kosec – Terchovská muzika na vrchu Oravcove

V kategórii Naša budúcnosť sme získali 1. miesto, autor: Tomáš Srneček – Malý primáš zo Strečna

V kategórii Naše naj sme získali 3. miesto, autor: Jozef Jurík – Hrad Strečno

V kategórii Život našej MAS/VSP sme získali 3. miesto, autor: Jozef Jurík – „Kolo nás“ sčítanie krojovaných v Zázrivej

Spolufinancované EÚ

Európsky poľnohospodársky fond:
Európa investujúca do vidieckych oblastí.

Tomaš Srneček – Malý primáš zo Strečna

Jozef Jurík – Hrad Strečno

Jozef Jurík – „Kolo nás“ sčítanie krojovaných v Zázrivej

Mgr. Milan Kosec – Terchovská muzika na vrchu Oravcove

Foto z účasti na výstave Agrokomplex 2014

Spracovali Martina Olešová a Peter Madigár

Janka Mihová: „Medovníky si vybrali mňa“

Medovníky si spájame nielen so sviatočnými chvíľami Vianoc či Veľkej noci, ale aj s jarmokmi, na ktorých na nás najčastejšie čakajú medovníkové srdiečka s venovaním. Deti často pomáhajú mamám s ich vykrajovaním či zdobením. Niektoré z nich sa v dospelosti rozhodnú venovať sa ich výrobe. Jednou z nich je aj Janka Mihová z Varína, ktorá aj prostredníctvom našej MAS na rôznych akciách reprezentuje tradičnú výrobu medovníkov v našom regióne. Svoj vzťah k rodnému kraju pri predvádzaní remesla hrdo potvrdzuje aj krojom, v ktorom ju môžete stretnúť na rôznych jarmokoch. Prečítajte si krátky rozhovor.

• Čo Vás priviedlo ku sladkým medovníkom?

Prvotným impulzom bola túžba ozdobiť si vianočný stromček voňavými medovníkmi. Na začiatku som vôbec nevedela ako na to. Jednoducho som chcela, a tak som si sama hľadala cestu. Absolvovala som niekoľko "medovníkových" kurzov. Stejšia som si začala byť až po absolvovanom kurze majsterky ľudovo – umeleckej výroby u pani Márie Murárikovej. A to som tam šla len preto, že sa konal vo Varíne ☺. Možno aj preto stále hovorím, že nie ja som si vybrala toto remeslo, ale medovníky si vybrali mňa.

• Aké boli Vaše medovníkárske začiatky?

Čerstvo získané informácie som si potrebovala overovať a opakovať, a tak som pri rôznych rodinných príležitostiach vytvárala medovníkové diela. V našej rodine sa medovníky veľmi nepiekli ani nezdobili. Dokonca sa nepovažovali ani za chutnú maškrtku. No keď sa začala šíriť z mojej kuchyne ich vôňa, veľmi rýchlo si rodinní príslušníci zvykli chodiť dojeďať nepodarky alebo odrezky. Keď mi malí synovci chodili „pomáhať“, tak pri šúľaní hadíkov neraz zjedli aj kus surového cesta. Prvými oficiálne obdarovanými boli moje sesternice, ktoré dostali promočnú šperkovnicu a sanitku. A odvtedy sa na mňa spustila medovníková lavína.

• V čom sú Vaše výtvory jedinečné?

Pri tejto činnosti potrebuje človek dostatok času a veľmi veľa vykrajovačiek, ktorých aj

tak, nikdy nie je dost. Medovníky sa zobia bielkovou polevou. Často sa využívajú rôzne farebné kombinácie, pretože finálne diela sú potom lákavejšie pre oko. Ak si chvíľu myslím, že už rozumiem správaniu sa medovníkového cesta pri pečení alebo bielkovej poleve, rýchlo príde prekvapenie. Vtedy fantázia zohráva dôležitú úlohu medovníkárky, pretože musím šikovne zakryť všetky navonok viditeľné chyby. A praxou človek zistí to, že platia slová mojej maj-

sterky: „Na najchybnejšie miesto príde ten najkrajší a najväčší kvet.“

• Kde hľadáte inšpiráciu?

Inšpiráciu čerpám hlavne na internete, kde veľa medovníkárok zverejňuje svoje dielka. Nekopírujem, to sa ani nedá, pretože každá má svoj rukopis a každej sa darí nakresliť iný ornament. Čiarčky, bodky a špirálky sa dajú donekonečna opakovať a kombinovať. A tak je každý medovník jedinečný. Sama

Spolufinancované EÚ

Európsky poľnohospodársky fond:
Európa investujúca do vidieckych oblastí.

som vždy zvedavá na každý medovníkový "výsledok".

• Čím Vás táto práca naplňuje?

Najviac sa teším, ak moje medovníky urobia druhým radosť. Vtedy v tom celom vidím skutočný zmysel. Medovníky odovzdávam vždy so slovami: „Zjedzte to!“ Ľudia sa bránia. Ale ja dobre poznám zloženie cesta a viem, že by bola večná škoda hodiť to po pár rokoch sliedkam. Ved' to potom môžem rovno zdobiť sadrové odliatky! Vždy sa poteším, keď si niekto vymyslí niečo vlastné. Ja potom dňom i nocou premýšľam, ako by sa to dalo zrealizovať. Vždy je to pre mňa náročné lúštenie, no s výsledkom som zvyčajne spokojná. Často po dokončení medovníkov sa mi tak páčia, že ich ani nechcem odovzdať. Lenže už sa mi ich našťastie toľko podarilo k mojej spokojnosti, že by som ich nemala kde skladovať.

• Trávite s výrobou medovníkov veľa času alebo je to len sezónna záležitosť?

Spojitosť so sviatkami a jarmokmi sa postupne mení na celoročnú záležitosť a medovníkové výtvyry často končia aj na narodeninových oslavách, svadbách, prvom svätom prijímaní, či len tak ako jesenná oz-

doba vo forme medovníkového domčeka obkoleseného padajúcim lístím a jabĺčkami. Nebolo mojím snom tráviť väčšinu voľného času v kuchyni. Koničkov mám aj bez toho dosť a času v tejto uponáhľanej dobe stále menej. Ale ak má niekto záujem o moje medovníky, nepoviem nie.

• Ako hodnotíte spoluprácu s našou miestnou akčnou skupinou?

Oslovili ma aj z Miestnej akčnej skupiny MAS – Terchovská dolina a začali ma volať na rôzne remeselnícke akcie. Veľmi sa teším, že na takýchto ľudovo – umeleckých akciách môžem využiť svoj kroj a prezentovať kraj aj týmto spôsobom. Spolupráca s MAS-kou je pre mňa veľmi prínosná, pretože mi umožňuje lepšie propagovať svoju činnosť, a tým ma núti stále sa rozvíjať a zlepšovať. Vďaka MAS mám možnosť dozvedieť sa o zaujímavých akciách a školeniach, zúčastniť sa na nich a stretnúť sa s rôznymi zručnými remeselníkmi nielen z nášho kraja.

• Podarilo sa Vám zaznamenať aj nejaké súťažné úspechy?

S medovníkovými krpami sa mi podarilo vyhrať 4. miesto v kategórii 3D medovník na celoslovenskom stretnutí medovníkárov

v Čičmanoch v roku 2013. Taktiež sa s nejakým medovníkovým dielom pravidelne zúčastňujem na výstave tort, medovníkov a ručných prác v októbri v Piešťanoch.

• Čo by ste poradili čitateľom Spravodaja MAS, ktorí by sa chceli venovať pečeniu medovníkov ako Vy?

Ak má niekto úmysel venovať sa pečeniu a zdobeniu serióznejšie, nech určite navštívi nejaký kurz. Oveľa rýchlejšie ho to posunie vpred a nemusí sa nekonečne veľa času učiť na vlastných chybách, ktoré ho skôr odradia od celej činnosti ako obohatia. Rada by som povzbudila tých, ktorých láka táto sladká umelecká tvorba, našich budúcich medovníkárov z mikroregiónu, aby neváhali a piekli, zdobili a tvorili. Možno sa nám takto spolu podarí zachovať časť nášho kultúrneho dedičstva, ktorá je nielen chutná, ale najmä nezameniteľná. ■

Alica Hodásová

Foto: Martin Šmehýl

Plte na Váhu – remeslo, tradície a jedinečný zážitok

Jedným z členov našej MAS, ktorého nezvyčajné aktivity pomáhajú reprezentovať nielen samotné združenie, ale i celý mikroregión, mnohokrát aj z hranicami Slovenska, je Prvá pltnícka a raftingová spoločnosť s r. o. Pred 15 rokmi sa v Strečne zrodila myšlienka splavovať Váh na pltiach, ktorej hlavnou náplňou bolo obnovenie pltníctva na rieke a v jeho historicky najznámejšom úseku – v strečnianskej úžine.

Trochu z histórie

Pltníctvo plnilo vždy účel dopravy a prepravy tovaru. Začiatky siahajú do 11. stor. Najväčší rozmach zaznamenalo pltníctvo v 18. a 19. storočí a začiatkom 20. storočia. Roky 1915 a 1935 znamenali prakticky zánik pltníctva, nakoľko nastúpila železničná doprava. Splavnými tokmi na Slovensku boli Váh, Hron, Kysuca a Orava. Najznámejšou bola Vážska pltnica. Kolískou pltníctva na tomto toku bol Liptov. Plte tvorili pozbíjané brvná (6 – 16ks). Jednotlivé plte boli spojené do zväzkov. Dĺžka zväzkov napr. na Dunaji bola až 160 metrov a dokázali odviezť 180 metrov kubických materiálu.

Ako sa vrátili plte pod Strečno

Pri zrode myšlienky bola prototypová plť „vyprošťovák“. Boli to tri spojené pontóny. Pri spomienke sa súčasným pltníkom vyčarí úsmev na tvári. Podľa návrhu bol projekt spracovaný Žilinskou univerzitou – Fakultou dopravy a spojov. Dnes majú v Strečne 10 plí. Kapacita plte je 12 osôb + 2 pltníci, každá plť má svoje evidenčné číslo a technický preukaz vydaný Štátnou plavebnou správou a taktiež zákonné poistenie. Plť ovládajú dvaja krojovaní pltníci. Predník a zadník. Minimálne jeden pltník na plti musí mať

Spolufinancované EÚ

Európsky poľnohospodársky fond:
Európa investujúca do vidieckych oblastí.

preukaz „Vodcu malého plavidla“. Tieto skúšky sa vykonávajú na Štátnej plavebnej správe. Je potrebné ovládať plavebný zemepis, stavbu lode, vyhlášku a európske pravidlá. Na každej plti je pltník – vedúci plte, ktorý určuje trasu ako kapitán na lodi, organizuje ľudí. Pltníci sú predovšetkým študenti a ľudia pracujúci na smeny, ktorí majú popri svojom zamestnaní voľno. Počas celej plavby sa cestujúci z výkladu dozvedia mnoho zaujímavostí z histórie či súčasnosti Strečna a jeho okolia. A to nielen v slovenskom jazyku, ale taktiež v nemčine, angličtine, francúzštine či ruštine. Je to zodpovednosť, ale aj zábava, koníček, kde je každá plavba iná a pltníci zažijú mnoho zábavy, stretnutí so zaujímavými ľuďmi a osobnosťami. A to nielen zo Slovenska, ale doslova z celého sveta.

Kde ich nájdete

Sídlo Prvej pltnickej a raftingovej spol. s r. o. je v Strečne – Gazdovský dvor, ktorý je prvým miestom kontaktu a je otvorený od roku 2006. Stála služba zabezpečuje predaj lístkov a odvoz cestujúcich mikrobusedom na štart plti. Počas hodinovej plavby 7-kilometrovým úsekom prežijete nezabudnuteľný zážitok.

Nezabudnuteľná plavba plná zážitkov

Jazda plťami začína na pltisku **BARIEROVÁ**. Názov tohto miesta je zrejme odvodený od počiatku, kde sa pltníkom stavali do cesty prírodné prekážky. Plte prechádzajú okolo povestných skál

Foto: Jozef Jurík

Margita a Besná. Tie už neznamenia také nebezpečenstvo ako v minulosti, pretože ich najproblémovejšie časti odstránili v rokoch 1937 – 1938. Pri Besnej bol skalný masív, ktorý zasahoval ďalej do vody a voda pri vyššej hladine prúdila po samotný masív. Materiál z odstrelených skál použili pri stavbe železničného zvršku. Plte sa ďalej plavia **meandrom Krivé**, ktorý vytvára ostrú pravotočivú zákrutu rieky, kde sú najväčšie pereje na splavovanom úseku, a aj na celom toku Váhu. Najzaujímavejšia je skala Margita, jej nebezpečenstvo bolo v existencii skál „vlkov“, ktoré boli v riečišti a vytvárali takzvané hrable. Iba cez dva z nich bola rieka zjazdná. Margita je významnou skalou aj v súčasnosti. Na nej je umiestnený **nivelizačný bod**, ktorý chráni žulový obelisk. Bol na skalú položený v roku 1942 pre demolačných práčov a rekonštrukcii tunelov. Pôvodne stál v miestach tunelov od r. 1888, kde ho vybudoval rakúsko – uhorský ústav v rámci nivelizačnej sústavy. Výšky určovali od hladiny Jadranského mora pri Molo Sartorio v Terste. V rámci Rakúsko – Uhorska bolo vybudovaných 6 takýchto bodov. Na Slovensku je ten na Margite jediný. Plavba pokračuje pozdĺž **Domašinského meandra**, ktorý je najväčším prírodným útvarom v Malej Fatre a má rozlohu 8 hektárov. Ďalšími dominantami sú dva hrady, a to **Starhrad a Hrad Strečno**, vzdialené od seba viac ako 2000 m vzdušnou čiarou. Starhrad existoval už v 13. stor. pod menom Varín. Hrad Strečno bol postavený v 14. storočí. Okrem tohto je súčasťou plavby pohľad na „vojnový“ kopec Polom, železničné tunely, či pamätník francúzskym partizánom na vršku Zvonica a cesta E-50, o ktorej stále platí staré známe „Tam okolo Strečna, cesta nebezpečná“. Plavba končí pri kompe.

O plavbu plťou je záujem

Pltnická atrakcia je vyhľadávaná turistami z celého sveta a je potešujúce, že sa do Strečna mnohí návštevníci vracajú so svojimi rodinami a priateľmi. Nakoľko trasa plavby je skutočne náročná z historického hľadiska, základné a stredné školy každoročne absolvujú u pltníkov exkurzie a koncoročné školského výlety.

Sezóna je od apríla do októbra, denne od 9,00 do 16,00 hod. Podľa plavebnej vyhlášky je možné tento zážitok dopriať už deťom od troch rokov. Povinnosťou sú vesty pre deti do 15 rokov, staršie osoby ak požiadajú. Preto sú všetci návštevníci a milovníci prírody na pltiach vítaní! ■

Spracovala Alicia Hodásová

Prvá pltnická a raftingová spoločnosť s r. o.
Ulica SNP 86
013 24 Strečno
Slovensko

Telefón: +421 907 196 999
E-mail: info@plte-strecno.sk
www.plte-strecno.sk

Foto: Milan Kosčec

„Hraj že mi muzička!“

Terchovská muzika je zapísaná do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO!

Buková, nebeská, vrchárska – aj pod takýmito pomenovaniami ju poznajú doma, ale i za hranicami našej miestnej akčnej skupiny. Sláčiková muzika z nášho regiónu je dnes aj vďaka muzikantom z Terchovej svetoznáma v pravom slova zmysle. Popri fujare je druhým prvkom zapísaným Slovenskú republiku do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO!

Naša a jedinečná

Na Slovensku sa výrazne odlišuje ľudová kultúra jednotlivých oblastí a regiónov. Územie našej MAS patrí podľa rozloženia hudobno – folklórnych oblastí do okruhu, kde prevláda pastierska hudobná kultúra. V jej hudobnom inštrumentári v minulosti dominovali najmä píšťaly, fujary, gajdy a sláčikové muziky. Popri typických pastierskych aerofónoch (pastierske píšťaly, koncovky a fujary trombity) bola pre oblasť Kysuckej vrchoviny charakteristická tzv. vrchárska muzička, v ľudovej reči zvaná aj „nebeská“, „buková“ či „drevená“. Nástrojové obsadenie vrchárskej muzičky tvorili prvé husle, husle – kontry a malá baska, zvaná aj basička s dvoma strunami a s ladením d – G. Klasicú trojku neskôr doplnili druhé husle, ktoré hrajú takzvaný „terc“. Hudobníci mali svoje pomenovania – primáš, kontráš a basista. Neskôr pribudol nový

hudobný nástroj – heligónka, ktorý si získal veľkú popularitu. Pre túto sláčikovú muziku je okrem durovej a molovej tóniny charakteristická najmä lydickej tónina so zvýšeným IV. stupňom. Lydickej melódie, nápevy majú svoj pôvod pravdepodobne v hre na ľudovom hudobnom nástroji zvanom koncovka. V hudobnom prejave rozlišujeme dve tempá a to pomalé a ťahavé nazývané „vlekom“ a rýchle nazývané aj „skokom“. Spevácky prejav je charakteristický hrdelným hlasovým prejavom zväčša vo vysokých polohách s jedinečne použitým viachlasom, kedy predspievajúci prvý hlas dopĺňajú ostatní muzikanti v nižších polohách. Tento hudobný prejav má mnohé archaické prvky, ktoré vychádzajú z dávnych dôb, kedy sa vo viacerých našich obciach (Belá, Terchová, Zázrivá, Strečno, Dolná Tižina) v 15. a 16. storočí natrvalo usídlujú valaskí kolonisti, ktorí postupným splynutím s pôvodným obyvateľstvom prispeli k vytvoreniu viacerých jedinečných kultúrnych prejavov a nových spôsobov hospodárenia (salašníctvo, výroba bryndze, oštiepkov a iných výrobkov). Podľa viacerých zdrojov a pamätníkov v minulosti hrávali (a dodnes hrajú) obdobné muziky vo viacerých obciach našej miestnej akčnej skupiny (napríklad Terchová, Belá, Lutiše, Dolná Tižina, Krasňany, Kotrčiná Lúčka – v minulosti), ale i v širšom priestore Kysuckej Vrchoviny (obce Vadičovskej, či Starobystrickej doliny).

Medzi najvýraznejšiu predstaviteľku nášho hudobného dedičstva dnes právom patrí práve Terchovská muzika. Nie je to náhoda, že v súzvuku krásnej, niekedy i drsnej prírody, tvrdého života a ľudskej húževnatosti sa zrodila jedinečná svojská a rázovitá hudobná tradícia predávaná z pokolenia na pokolenie, nepretržite už od nepamäti.

Trochu z histórie Terchovskej muziky

Najstaršie zachované zmienky o Terchovskej muzike pochádzajú zo začiatku 90. rokov devätnásteho storočia. Medzi najstaršie muziky vraj patrila tá z osady Kvočkovci, ďalšími výraznými predstaviteľmi boli a sú muzikanti z rodov Rechtoríkovcov, Struhárňanských, Kuzmóvcov, Balátovcov, Rybárovcov, Meškovcov, Mihovcov, Hanuliakovcov, Muchovcov, Bobáňovcov a iných. Podľa viacerých zdrojov mala v minulosti takmer každá terchovská osada svoju vlastnú muziku so svojským štýlom a repertoárom. Nie nadarmo sa hovorí o Terchovej ako o obci s najväčším počtom muzikantov na meter štvorcový. Rudolf Patrničák, riaditeľ miestneho kultúrneho strediska v Terchovej hovorí, že spôsob hry a prejav muzík v minulosti odlišovalo aj to, či hudobníci boli starší chlapi, alebo patrili medzi mládencov. Niektorí dokázali vypievať vyššie, niektorí nižšie a podstatné

Spolufinancované EÚ

Európsky poľnohospodársky fond:
Európa investujúca do vidieckych oblastí.

boli i mnohé ďalšie atribúty. V jednotlivých muzikantských rodoch sa v minulosti jedinečný prejav dedil prirodzene medzi generáciami. To určovalo aj rytmus, tempo či tóninu spevu, ladenie. Okrem originálnej interpretácie sú terchovskí muzikanti známi aj tým, že sú všestranní a dokážu hrať na viacerých hudobných nástrojoch, často dokážu zahrať aj party svojich spoluhráčov. Ovládajú píšťalku či heligónku a spev aj s hraním naraz, alebo za pochodu, čo nebýva až takou samozrejmosťou. V minulosti mnohí interpreti nikdy neprekročili s muzikou teritórium svojej dediny. Jednak preto že nemuseli byť dostatočne zdatní, ale aj pre to, že chodiť hrať mimo svoje bydlisko bolo skôr výnimkou, ľudia mali skôr iné starosti, napríklad s hospodárstvom. Až v neskorších dobách postupne vznikali viaceré muziky, ktoré sa mimo svojich osád a obcí stali známymi a žiadanými v širokom okolí, najmä pri príležitostiach konania svadieb. V minulosti si muzikanti častejšie vyrábali nástroje sami, neskôr keď boli hudobné nástroje dostupnejšie, väčšina muzikantov si kvôli lepšiemu zvuku postupne zaobstarala modernejšie a domácka výroba zanikla. Napríklad sezónni robotníci z Terchovej si na prácach mimo obce pre nedostatok miesta často nemohli vziať so sebou nástroje, preto si upravovali drevené prepravky, do ktorých zbierali úrodu, na hudobné nástroje. A tak vznikla legendárna škatuľová muzika.

Nepretrhnutá niť

Fenomén Terchovskej muziky spočíva tiež v nepretrhutej tradícii odovzdávania

tohto hudobného dedičstva z generácie na generáciu, ktorá nemá v širokom okolí obdoby. Od nepamäti je v obci zachovaná kontinuita muzikantov všetkých vekových generácií. Krásnym príkladom toho býva aj program Jánošíkových dní, kde sa každoročne vystrieda väčšina zástupcov Terchovskej muziky naprieč všetkými vekovými kategóriami. V obci sa dlhodobejšie venujú výchove nových generácií, najmä prostredníctvom fungujúcich folklórnych súborov či kultúrneho strediska. Dôkazom sú mnohé úspechy viacerých zástupcov mladej generácie terchovských interpretov na rôznych súťažiach (DFS Terchovček, Martinka Bobáňová). V minulosti medzi najznámejších predstaviteľov a interpretov dlhodobo patrila Ľudová hudba bratov Muchovcov, ktorá so svojou muzikou doslova precestovala celý svet. Ich spracovanie, interpretácia a originálny prejav priblížili Terchovskú muziku mnohým ľuďom doma i v zahraničí.

Dedičstvo predkov zachovávajú aj vo svojich nových domovoch

V súčasnosti, ale aj v minulosti terchovci odchádzali za obživou, či novým životom mimo rodnej obce, do iných krajov. Mnoho z nich si so sebou vzalo aj svoju muziku, ktorú zachovávali a zachovávajú dodnes vo svojich nových domovoch na Turci, Orave, Kysuciach, v okolí Prievidze, Nitry či Bratislavy, ale aj na Záhorí a v ďalších lokalitách. Mladí muzikanti, ktorí sa narodili mimo Terchovej tak naďalej zachovávajú odkaz

svojich predkov. Vôbec nie je výnimkou ak stretnete niekde vystupovať terchovskú muziku, z ktorej ani jeden člen nebýva v súčasnosti v Terchovej.

Súčasnosť

V súčasnosti sa zachovávanie tradície venuje stále mnoho ľudí. Niektorí hrávajú len v rodinnom kruhu, alebo sem tam pre radosť. V samotnej obci Terchová stále funguje viacero ľudových hudieb, ktoré aktívne hrávajú na spoločenských podujatiach, či reprezentujú obec a región doma i v zahraničí na rôznych súťažiach či festivaloch. Medzi aktívne terchovské muziky v súčasnosti patria napríklad Ťažká muzika, muziky Destkého folklórneho súboru Terchovček, Ľudová hudba Martinky Bobáňovej, Ľudová hudba bratov Rybárovcov, Ľudová hudba Jozefa Holúbka, Terchovská muzika Pupov, či iné. Svoju vlastnú terchovskú muziku má napríklad aj folklórny súbor Rozsutec zo Žiliny. Najväčšou udalosťou v roku v Terchovej bývajú Jánošíkove dni, ktoré v tomto roku oslávili 52. ročník konania. V súčasnosti udalosť patrí k najväčším folklórnym festivalom na Slovensku, kde sa účasť ráta na desaťtisíce. Jedinečným zážitkom pre každého návštevníka býva piatkový večer, kde sa prezentujú muziky, súbory a interpreti z Terchovej a okolia. Tradičným zlatým klincom sobotňajšieho programu býva vystúpenie tzv. „Terchovského symfonického orchestra“, kde spoločne účinkujú viaceré muziky a speváci z Terchovej a okolia. Na akcii sa pravidelne zúčastňujú aj iní domáci či zahraniční interpreti. ■

Z Terchovej do UNESCO

Dňa 15. 12. 2011 bol na základe podnetu Obce Terchová, prvok Terchovská muzika zapísaný do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska. Ministerstvo Kultúry SR dalo neskôr vypracovať návrh na jeho začlenenie do Zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO. Dňa 5. 12. 2013 v doobedňajších hodinách v azerbajdžanskom Baku bola jednohlasne Terchovská muzika do tohto zoznamu prijatá a popri fujare je druhým prvkom zapísaným za Slovenskú republiku. Pri zápise boli prítomní vtedajší zastupujúci starosta Mgr. Marián Zajac a hudobné teleso Ťažká muzika z Terchovej. Rudolf Patrňciak hovorí, že ocenenie z UNESCO je poctou všetkým generáciám v Terchovej, ale aj v okolitých obciach, kde sa táto muzika vyskytuje, za ich prínos a zachovávanie tohto fenoménu a kultúrneho dedičstva. Zároveň je toto ocenenie aj výzvou do budúcnosti pre ďalšie generácie, aby zachovávali kontinuitu a niť Terchovskej muziky sa nikdy nepretrhla. ■ Spracoval Peter Madigár

Foto: Milan Kosec

Skauting si podmanil mnoho mladých v našej MAS

Členská obec našej MAS, Dolná Tižina, je domovom mladých nadšencov skautingu, ktorí sú prínosom nielen pre svoju obec, ale i pre široké okolie. Ako sa objavili na území mikroregiónu Biele tigre či Hnedé medvede, sa dočítate v nasledujúcich riadkoch.

Začiatky

Pred vznikom Slovenského skautingu v obci Dolná Tižina existovala partia mladých ľudí združená okolo Mons. Petra Paliatku, vtedajšieho kňaza v tejto dedine. Akcie s podporou pána farára organizovala skupina mladých ľudí. Počas rokov 2007 a 2008 sa uskutočnilo mnoho jednodňových, víkendových akcií a prímestské tábory. Zárodok slovenského skautingu v obci Dolná Tižina datujeme na deň 1. júna 2008, kedy sa uskutočnil prvý ne – oficiálny zraz na Dúbrave. Na základe tejto skúsenosti sa potom jedenásť mladých ľudí zo spomínanej obce zúčastnilo letného skautského tábora 12. skautského zboru Scarabeus Žilina, ktorý sa konal v dňoch 12. – 20. júla 2008 v obci Čičmany. Po dobrých zážitkoch na spomínaných akciách a pozitívnych odozvách bol v Dolnej Tižine založený oficiálny skautský oddiel, ktorý organizačne patrilo pod 25. skautský zbor Vodopád Žilina. Prvé družiny Biele tigre a Hnedé medvede vznikli hneď v októbri 2008 a postupne sa k nim pridávali ďalšie družiny. Keďže počet mladých členov neustále rástol, v reakcii na to bol založený samostatný skautský zbor s vlastnou právnou subjektivitou, ktorý zastrešil všetky deti a mladých ľudí, ktorí boli nadšení pre myšlienku skautingu.

Založenie vlastného združenia

Aj vzhľadom k týmto okolnostiam sa dňa 05. decembra 2009 uskutočnila ustanovujúca schôdza, ktorá položila základy nového občianskeho združenia s názvom Slovenský skauting, 111. zbor Úsmev Dolná Tižina, ktoré momentálne zastrešuje skautov z uvedenej obce a skautov z Krasňan. Ustanovujúcej schôdze sa zúčastnili zakladatelia tunajšieho skautingu: Ján Buchta, Juraj Buchta, Lukáš Ďurina, Veronika Falaštová, Michal Falašta, Pavol Hurinek, Peter Hurinek. Títo potom viedli jednotlivé skautské oddiely vlčat, skautov, skautiek a roverov počas vzniku skautského zboru

v Dolnej Tižine. Počet členov začal stúpať, rovnako aj počet pravidelných, týždenných i viacdenných akcií. Prvý vlastný skautský tábor 111. – tky sa uskutočnil v dňoch 19. – 29. júla 2009. Tábor sa konal v katastri obce Rakša pri Turčianskych Tepliciach a zúčastnilo sa ho 69 detí a mladých ľudí.

Sakuting je poslanie a životný štýl

Poslaním skautingu je prispieť k plnému rozvoju mladého človeka a jeho príprave na plnohodnotný život. V skautingu je cieľom u detí a mladých ľudí rozvíjať vedomosti, schopnosti a postoje v telesnej, intelektuálnej, citovej, sociálnej, duchovnej a charakterovej oblasti. Slovenský skauting patrí medzi najväčšie organizácie na Slovensku, ktoré sa venujú práci s deťmi a mládežou. Cieľom hnutia je prispieť k porozumeniu a tolerancii medzi ľuďmi a pomôcť mladým ľuďom dosiahnuť ich všestranný rozvoj ako jednotlivcov, ako zodpovedných občanov s úctou k hodnotám a tradíciám, a aj ako členov miestnych, národných a medzinárodných spoločenstiev.

Aktivity zboru v súčasnosti

V súčasnosti má Slovenský skauting 111.

zbor Úsmev Dolná Tižina stále viac ako 100 registrovaných členov. Tí realizujú svoju činnosť v klubovni sv. Jána Pavla II. Členovia sa združujú v šiestich oddieloch: 1. oddiel skautov Mrkvári, 2. oddiel skautiek Azrael, 3. oddiel vlčat Bodky, 4. oddiel roverov Neutral, 5. oddiel skautiek Lesná zmes, 6. oddiel vlčat Dobrodružníckovia. Štyri oddiely sú z obce Dolná Tižina a dva oddiely fungujú v Krasňanoch. Členovia, ale i široká verejnosť sa zúčastňujú akcií, ktoré skautský zbor organizuje. Deti sa stretávajú pravidelne každý týždeň, na tzv. družinovkách. Raz za mesiac sa konajú veľké celodenné akcie pre členov zboru, tzv. oddielovky. Skautský zbor organizuje aj veľké celovikendové akcie pre svojich členov. Vyvrcholením skautského roka, ktorý kopíruje školský rok je letný skautský tábor. Vo voľnej prírode, počas letných prázdnin strávia deti a mladí nezabudnuteľných 15 dní. Pre verejnosť členovia zboru pripravujú pravidelné akcie ako enviromentálnu akciu Smetizberák, Deň detí, Tižinské hody, Tižinské vianočné trhy, Betlehenské svetlo, Dobrá novina, Skautský ples a mnoho iných zaujímavých podujatí. ■

Spracovala Alica Hodásová

Múzeá našej miestnej akčnej skupiny

Na území našej MAS sa nachádza viacero zaujímavých múzejných expozícií. Považské múzeum v Žiline prevádzkuje dve expozície, ktorými sú: od roku 1995 hrad Strečno a od roku 1963 v Terchovej expozíciu Jánošík a Terchová. Obec Stráňavy spravuje Múzeum Malofatranskej operácie.

Hrad Strečno je verejnosti prístupný ako konzervovaná ruina, od roku 1970 je národnou kultúrnou pamiatkou. Na hrade sú verejnosti prístupné expozície zamerané na históriu hradu a okolitého regiónu. Časť súboru vystavených predmetov sa venuje najznámejšej historickej osobnosti Žofii Bosniakovej, ktorá bola pre svoje dobré skutky a pomoc chorým nazývaná aj svätica zo Strečna. Hrad Strečno okrem obľúbených **Hradných hier Žofie Bosniakovej** a pravidelných letných nočných prehliadok ponúka aj **Bonus pre Františkov** (4. októbra majú všetci Františkovia na hrad bezplatný vstup), či **Noc duchov, tekvic a strašidiel**, ktorá tento rok pripadá na stred 29. októbra. Strašidelná prehliadka hradu je vhodná pre deti staršie ako 10 rokov. Sezóna na hrade končí posledným októbrovým dňom a mimo sezóny je hrad Strečno prístupný verejnosti počas novembra v čase od 9. 00 do 16. 00 hodiny (posledný vstup o 15. 00). Do novovybudovanej stredovekej dediny s názvom Paseka pod hradom je umožnený bezbariérový prístup pre hendikepovaných návštevníkov. **Zrevitalizovaná expozícia Jánošík a Terchová** v našej najznámejšej členskej obci je výsledkom viacerých výskumných činností týkajúcich sa obce a fenoménu Juraja Jánošíka. Jedná sa o jediné múzeum na Slovensku venujúce sa špeciálne jánošíkovskej problematike. Okrem postavy najznámejšieho terchovského rodáka sa venuje aj histórii a národopisu rázovitej obce Terchová, neopomína ani významné osobnosti, akými nesporne bol napríklad aj miestny rodák Adam František Kollár. Expozícia Jánošík a Terchová je otvorená celoročne okrem pondelkov. **Múzeum Malofatranskej operácie v Stráňavách** sa venuje histórii obce a najmä oslobodzovacím bojom 1. československého armádneho zboru z obdobia druhej svetovej vojny nazývanými aj Malofatranská operácia. V obciach Strečno a Stráňavy a v ich okolí prebiehali v minulosti významné boje počas Slovenského národného povstania a samotného oslobodzovania priestoru okolia Žiliny. ▀

Hrad Strečno 041/569 74 00

Hradná 1, 013, Strečno, GPS súradnice: 49° 10' 28,555" N 18° 51' 44,228"

Otvorené:

29. 3. – 30. 9.: pondelok – nedeľa: 9.00 – 18.00 hod., posledný vstup 17.00 hod.

1. – 31. 10.: pondelok – nedeľa: 9.00 – 16.00 hod., posledný vstup 15.00 hod.

1. – 30. 11.: sobota – nedeľa: 9.00 – 16.00 hod., posledný vstup 15.00 hod.

Zatvorené počas sviatkov:

18. 4. 2014, 24. 12. 2014, 25. 12. 2014, 26. 12. 2014, 1. 1. 2015, 6. 1. 2015

Expozícia Jánošík a Terchová 0918 187 679

Sv. Cyrila a Metoda 960, 013 06 Terchová, GPS súradnice: 49° 15' 27,122" N 19° 1' 47,836"

Otvorené:

od 1. 9. do 31. 5.: UTOROK – ŠTVRTOK: 9.00 – 15.30 hod., posledný vstup o 15.00 hod.

PIATOK – NEDEĽA: 9.00 – 16.00 hod., posledný vstup o 15. 30 hod.

od 1. 6. do 31. 8.: UTOROK – NEDEĽA: 9.00 – 17.00 hod., posledný vstup 16.30 hod.

Obedňajšia prestávka: 13.00 – 13.30 hod. **Zatvorené počas sviatkov:** 24. 12. 2014, 25. 12. 2014, 26. 12. 2014, 1. 1. 2015, 6. 1. 2015

Múzeum Malofatranskej operácie, Stráňavy 041 / 500 56 74, 041/500 56 75

Obecný úrad Stráňavy, GPS súradnice: S: 49°09'35. 05" V: 18°49'13,35"

Otvorené: PO DOHODE NA OBECNOM ÚRADE VOPRED!

Národný park Malá Fatra – územie európskeho významu

Národný park Malá Fatra na území našej MAS skrýva prírodné bohatstvo svetového významu.

Na území našej MAS sa nachádzajú viaceré prírodné rezervácie svetového významu a zároveň turisticky atraktívne lokality. Národný Park sa nachádza v katastrálnych územiach viacerých členských obcí ako Nezbudská Lúčka, Varín, Krasňany, Dolná Tižina, Belá, Terchová, Zázrivá.

Vznik Národného parku Malá Fatra

3. januára 1967 bol NP Malá Fatra vyhlásený za chránenú krajinnú oblasť. V náväznosti na to bola Malá Fatra dňa 1. apríla 1988 kategorizovaná ako Národný park Malá Fatra, ktorý zaberá po Vysokých a Nízkych Tatrách naše najvyššie jadrové pohorie s bohatou a pomerne zachovalou západokarpatskou prírodou. V rámci všetkých pohorí na Slovensku mu z hľadiska dosahovanej výšky patrí štvrté miesto. Správa Národného parku sídli vo Varíne a venuje sa širokému spektru aktivít.

Pestrá fauna i flóra

Bohatstvo rastlinnej a živočíšnej ríše je pre Malú Fatru typické. Vysokú druhovú diverzitu podmieňujú rôznorodé stanovištné pomery a geologické podložie. Už školopovinní žiaci sa učia o jej najvyššom vrchole Veľkom Kriváni – 1 709 m n. m. či výraznej dominante – Veľkom Rozsutci, ktorý sa nachádza aj v logu národného parku. Asi 70% územia NP MF zaberajú väčšinou zmiešané lesy s prevahou buka. Takmer tretina lesov sa však hospodársky využíva, čo samozrejme znižuje význam ináč jedinečného národného parku. V území bolo doteraz zistených viac ako 900 druhov vyšších rastlín, 1141 druhov nižších rastlín z toho 22 západokarpatských, 14 karpatských a 4 vlastné endemity (nerastú nikde inde na svete!). Na vápencoch a dolomitoch možno obdivovať chránené druhy ako je astra alpínska, horec Clusiov či stračia nôžka. Z pohoria a jeho bezprostredného okolia je známy výskyt 40 druhov orchideí. Zo živočíchov sa tu vyskytuje niekoľko tisíc druhov bezstavovcov. K najznámejším patria niektoré chrobáky, napr. fúzač alpský, ale aj najväčší u nás žijúci chrobák – roháč veľký. Cicavce zastupuje viac ako 50 druhov. Bezpochyby najznámejšími sú medveď, rys, vlk či vydra. Zatiaľ čo populácia medveďa má v posledných desaťročiach stúpajúci trend, početnosť rysa a vlka nie je vysoká. Ich stav tvorí len niekoľko jedincov. Napriek zdanlivo vysokým číslam prezentujúcim druhové bohatstvo živočíšnej ríše sme už v súčasnosti svedkami vymierania niektorých druhov aj v Malej Fatre. Nie je to teda problém iných krajín, ako ho zvyčajne vnímame. V NP Malá Fatra už nikdy neuvidíme skaliara pestrého, s veľkou pravdepodobnosťou ani jasoňa červenookého. V krátkej dobe k nim môžu pribudnúť aj zástupcovia lesných kurovitých vtákov – tetrov hlucháň a tetrov holniak, zo spevancov murárik červenokrdlý a strakoš sivý. Zo zarastajúcich

Foto: archív NP Malá Fatra

pasienkov a lúk sa nápadne vytráca jarabica polná, z lesných chrobákov fúzač alpský. Malá Fatra je charakteristická aj výskytom viacerých vzácnych druhov vtákov. Hniezdi tu okolo 100 druhov. Aj preto bolo územie zaradené do európskej sústavy NATURA 2000.

Škola ochrany prírody

Stále platí staré známe: „Čo sa za mladi naučíš, na starobu akoby si našiel“. Toto príslovie pretavuje do reality aj Správa NP MF prostredníctvom Školy ochrany prírody (ŠKOP). Tá je zameraná na výchovu k ochrane prírody, vzdelávanie a propagáciu v tejto oblasti pre záujemcov všetkých vekových kategórií. Darí sa jej to najmä u mladých ľudí, pre ktorých NPMF úspešne realizuje mnohé zážitkové ekoaktivity v samotnej škole, priamo v teréne či na školách v okolí. Pracovníci ŠKOP sa snažia zvyšovať environmentálne povedomie a vzbudiť záujem o stále aktuálne problémy ochrany prírody. Za cieľ si vo Varíne napriek obmedzenému počtu personálu stanovili najmä zmenu postoja verejnosti k prírodnému prostrediu a získanie podpory verejnosti pre ciele ochrany prírody. To sa darí realizovať aj aktuálne v tomto roku, počas ktorého sa už Škola prírody zúčastnila na viacerých akciách. Zatiaľ čo v chránených územiach okolitých krajín je jasná tendencia podporovať environmentálnu výchovu budovaním a prevádzkou špičkových informačných centier, na Slovensku takáto iniciatíva zo strany štátu absentuje.

Národný park má aj svoje problémy

Správa Národného parku Malá Fatra má vo svojej územnej pôsobnosti územie o rozlohe 1000 km². Nie je to teda len samotný národný park, ale aj tzv. voľná krajina, ktorá obklopuje naše obce. Vzhľadom na jedinečnosť rastlinných a živočíšnych druhov, vrátane biotopov, v ktorých spoločne existujú, boli niektoré územia zaradené do európskej sústavy chránených území, ktorá je známa pod názvom NATURA 2000. Toto je zároveň požiadavka na každý členský štát EÚ – zabezpečiť ochranu vzácnych prírodných stanovišť a druhov. Za oblasti v najprísnejšom, 5. stupni ochrany, ktoré sú súčasťou území európskeho významu sú vlastníkom pozemkov vyplácané peniaze. V prípade Malej Fatre ide napr. o re-

Spolufinancované EÚ

Európsky poľnohospodársky fond:
Európa investujúca do vidieckych oblastí.

zervácie NPR Rozsutec, NPR Chleb, NPR Suchý, NPR Šútovská dolina, NPR Kľačianska Magura, NPR Tiesňavy ale aj ďalšie. Podľa slov riaditeľa národného parku Mgr. Michala Kalaša vlastníci takýchto pozemkov tak ročne dostanú cca 200 000 € za to, že v týchto lesoch neohospodária. Pritom celková suma v NP Malá Fatra by mohla byť pre vlastníkov pozemkov niekoľko násobne vyššia. Nakoľko náš národný park nespĺňa kritéria podľa svetovej organizácie ochrany prírody – IUCN a podľa týchto kritérií ho nemožno za národný park ani považovať, v súčasnosti to nejde. Podľa týchto kritérií nie je totiž možné, aby vo „výkladnej skrini“ prírodného bohatstva boli stovky kilometrov využívaných lesných ciest, tisícky hektárov hospodárskych lesov, živelné drancovanie lesných plodov a podobne. Súčasný stav v národnom parku je podľa neho žiaľ umožňovaný aj súčasnou legislatívou. Na negatíva sú návštevníci územia veľmi citliví a poukazujú na ne. Riaditeľ národného parku sa tomu vôbec nečuduje, pretože ľudia dnes mnoho cestujú a majú možnosť porovnávať chránené územia po celom svete, vo väčšine je pre

nich rozdiel viditeľný na prvý pohľad. Národný park Malá Fatra je turisticky atraktívna lokalita nadnárodného významu, jeho bohatstvá ročne pritiahnu do nášho územia mnoho turistov. Je preto potrebné reálne chrániť tieto posledné fragmenty zachovalej prírody a v rámci trvalo udržateľného rozvoja podporovať rozvoj podnikateľských aktivít v symbióze s ochranou prírody. Príkladnými aktivitami sú napríklad rozvoj vidieckej turistiky, sprievodcovských služieb, šetrné hospodárenie, športové a rekreačné aktivity v území. V rámci trvalo udržateľného rozvoja územia našej MAS je a bude Národný Park Malá Fatra významnou lokalitou, ktorá si bude vyžadovať našu najvyššiu pozornosť. ■

Správa Národného parku Malá Fatra
Hrnčiarska 197, Varín, 013 03
041/507 14 11, ssnpmf@soprs.sk
www.npmalafatra.sk

Spracovala Alica Hodášová

Spoločne pre rozvoj regiónu!

Prístup LEADER patrí dlhšiu dobu v EÚ k inovatívnym nástrojom rozvoja regiónov a hospodárskych aktivít jednotlivých aktérov na vidieku. V rámci možností Programu rozvoja vidieka 2007 – 2013 naša MAS v tomto období realizovala implementáciu Integrovannej stratégie rozvoja územia, v rámci ktorej bolo v členských obciach podporených mnoho verejnosprespešných projektov.

Okrem projektovej podpory územia MAS sieťuje a spája rôznych aktérov v území, či už sa jedná o samosprávy, podnikateľov, alebo občiansky sektor. Naším cieľom je budovať partnerskú spoluprácu, napomáhať rozvoju podnikania a občianskej spoločnosti v súlade s trvalo udržateľným rozvojom. Naša MAS má nesmierny rozvojový potenciál,

ktorý by sme radi napomáhali rozvíjať. V rámci prípravy novej stratégie budeme organizovať viaceré podujatia, stretnutia s občanmi a diskusie. Sledujte naše webové stránky, facebook, napíšte nám a my vašu emailovú adresu zaradíme do nášho mailing listu. Zaujímá nás Váš názor a budeme radi za každú spätnú väzbu a podnet k našim aktivitám. V súčasnosti

pripravujeme nový kalendár podujatí pre rok 2015, kde radi zverejníme zaujímavé udalosti a podujatia na našom území. ■

Kontakt: spravodaj@mas-td.sk

Redakcia SPRAVODAJA a kancelária OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“

Súťaž

Vážení čitatelia zapojte sa do našej súťaže! Napíšte nám na e-mail: spravodaj@mas-td.sk, prípadne na našu poštovú adresu minimálne jeden námet na projekt, ktorého realizáciu by ste vo vašej obci privítali v najbližšom období. Môžete nám napísať viacero podnetov, námetov a poukázať na potreby vo vašej obci / v našej MAS. Témy a námety projektov, riešení sú ľubovoľné. Uzávierka súťaže bude 15. decembra, spomedzi všetkých súťažiacich vyžrebujeme troch výhercov, ktorí získajú od kancelárie MAS hodnotné ceny!

Spravodaj OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“, číslo 1 – rok 2014. Informačný materiál vydáva OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ so sídlom: Námestie sv. Floriána 1002, Varín, 01303, Slovensko, IČO: 42063418, tel.: 041/5532637, +421917 978 756, www.mas-td.sk, spravodaj@mas-td.sk. Informačný materiál vychádza v rámci realizácie Integrovannej stratégie rozvoja územia OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“, ktorá je financovaná z Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013. Redakcia: Ing. Martina Olešová, Mgr. Peter Madigár, Bc. Jozef Jurík, Alica Hodášová, Mgr. Oľga Jaroščiaková. Text neprešiel jazykovou úpravou. Informačný materiál je distribuovaný bezplatne, nesmie byť v žiadnom prípade predmetom predaja! Vytlačila Varínska tlačiareň, grafické spracovanie Profigrafik.sk.

OZ „PARTNERSTVO PRE MAS TERCHOVSKÁ DOLINA“

NEZBUĐSKÁ
LÚČKA

MOJŠ

NEDEDZA

TEPLIČKA
NAD VÁHOM

TERCHOVÁ

STREČNO

STRÁŽA

KOTRČINÁ
LÚČKA

STRÁŇAVY

LUTIŠE

VARÍN

GBEĽANY

LYSICA

BELÁ

DOLNÁ
TIŽINA

ZÁZRIVÁ

KRASŇANY

KALENDÁR PODUJATÍ / SEPTEMBER – DECEMBER 2014

SEPTEMBER

- 2. 9. Futbalový zápas OFK Teplička n/V. a FC Spartak Trnava
- 6. 9. 2. pamätný výstup na Veľký Rozsutec na počesť Jána Pavla II., Terchová
- 6. – 7. 9. Zjednotení v jeho láske – motliblebné stretnutie, Varín
- 14. 9. Hodové slávnosti Sedembolestnej Panny Márie, Nededza
- 14. 9. Hody sv. Michla Archanjela, Dolná Tižina
- 13. – 15. 9. Stráňavské hody
- 14. 9. Continental Kids, Teplička nad Váhom
- 15. 9. Výstup na Puchmajerovej jazierka, Zázrivá
- 15. 9. Templári, Hrad Strečno
- 20. 9. Jesenný beh obcí Nededza a Teplička nad Váhom
- 21. 9. Orientačný beh, Zázrivá

OKTÓBER

- 5. 10. Popoludnie s farbičkami, Zázrivá
- 11. 10. Beh od pamätníka k pamätníku, Stráňavy
- 19. 10. Deň úcty k starším, Zázrivá
- 29. 10. Noc duchov, tekvic a strašidiel, Hrad Strečno

NOVEMBER

- 15. 11. Katarínska kinder párty, Zázrivá
- 15. 11. Svätomartinský jarmok, Teplička nad Váhom
- 29. 11. Katarínska batôžková zábava, Lysica
- 29. 11. Ondrejský jarmok, Varín
- 29. 11. Páračky vo Varine, Varín

DECEMBER

- 4. 12. Páračky vo Varine, Varín
- 6. 12. Stretnutie detí so sv. Mikulášom
- 7. 12. Vianočné trhy s príchodom Mikuláša, Dolná Tižina
- 14. 12. Vianočné trhy, Zázrivá
- 25. 12. Jasličková pobožnosť, Terchová
- 26. 12. Vianočný koncert v kostole sv. Martina, Teplička nad Váhom
- 28. 12. Vianočný program, Zázrivá